

616.

**Rozporządzenie III Ministra Skarbu wydane
w porozumieniu z Ministrem Przemysłu
i Handlu**

z dnia 18 lipca 1923 r.

w przedmiocie prowadzenia ksiąg obrotu.

Na mocy art. 50 i 126 ustawy z dnia 14 maja 1923 r. w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego (Dz. U. R. P. № 58 poz. 412) zarządza się co następuje:

§ 1. Przedsiębiorstwa handlowe, wykonywające handel towarowy, winny prowadzić księgi obrotu według załączonych wzorów (№ 1 i 2).

Do ksiąg tych należy każdodziennie zapisywać:

1) po stronie przychodu: pełną wartość nabytego towaru, uwidaczniając datę nabycia, nazwisko względnie firmę dostawcy, numer rachunku (faktury), otrzymanego od dostawcy, rodzaj, ilość lub wagę i cenę nabytego towaru; wszelkiego rodzaju rzeczywiste wydatki związane z zakupem towarów, a zwiększające ich kalkulacyjną wartość (koszty przewozu, opakowania, przechowania, zabezpieczenia, kosztu wynagrodzenia pracowników i inne temu podobne wydatki handlowe i koszty ogólne).

2) Po stronie rozchodu:

a) w przedsiębiorstwach handlu hurtowego—poszczególne rozchody towarów, sprzedanych za gotówkę, wymienionych lub wydanych na kredyt, sprzedanych w handlu jarmarcznym lub w wykonaniu dostaw oraz według cen hurtowych wartość towarów, oddanych do sprzedaży komisowej lub do sprzedaży zakładom handlu detalicznego lub drobnego, należącym do tego właściciela; przyczem księgowanie winno uwidocznic: datę dokonania transakcji, nazwisko względnie firmę odbiorcy, numer wystawionego rachunku (faktury), rodzaj, ilość lub wagę, cenę jednostkową i ogólną sumę otrzymaną za każdą sprzedaną względnie wydaną partję towaru.

Nadwyżki, osiągnięte ze sprzedaży towarów oddanych do sprzedaży komisowej ponad wartość zaksięgowaną według cen hurtowych winny być dodatkowo zapisane do ksiąg obrotu;

b) w przedsiębiorstwach handlu detalicznego i drobnego tylko ogólną sumę każdodziennego utargu.

Księga obrotu winna być otwarta po stronie przychodu wartością rewanentu początkowego, a zamknięta po stronie rozchodu wartością rewanentu końcowego.

Przy księdze obrotu winny być przechowywane następujące dowody:

1) ponumerowane kolejno rachunki (faktury) dostawców oraz wszelkie rachunki poniesionych wydatków, związanych z nabyciem, przechowaniem i zabezpieczeniem towaru, listy płacy pracowników oraz wszelkie inne posiadane dowody, dotyczące wpisów do księgi obrotu tak po stronie przychodu, jakoteż rozchodu,

2) nadto:

- a) w przedsiębiorstwach handlu hurtowego—kopjał wystawionych rachunków (faktur) i
- b) w przedsiębiorstwach handlu detalicznego i drobnego—dowody obrotu kasowego (błoczki kasowe, kontrola kasy i t. p. zapiski kasowe).

§ 2. Samodzielne przedsiębiorstwa wykonywania robót (antreprzyz) i dostaw winny dla każdej roboty (antreprzyzy) lub dostawy prowadzić oddzielne konto w księdze obrotu według załączonego wzoru (№ 3).

Do konta należy zapisywać w chronologicznym porządku:

1) po stronie winien: wszelkie sumy wydatkowane w związku z wykonywaną robotą (antreprzyzą) lub dostawą (koszt nabycia materiałów i towarów, koszt najmu robotników, pensji dozorców, personelu technicznego i handlowego oraz wszelkie inne koszty administracyjne i handlowe). Księgowanie winno uwidocznic: datę skutecznienia wydatku, bliższe określenie tegoż (np. rodzaj, ilość i cena nabywanych materiałów) ewentualnie ze wskazaniem dostawcy zakupionych materiałów i towarów.

2) Po stronie ma: sumy otrzymane lub przypadające za już wykonaną robotę (antreprzyz) lub dostawę, ze wskazaniem: daty otrzymania należności lub obciążenia dłużnika i numeru wystawionego rachunku.

Przy księdze obrotu winny być przechowywane następujące dowody: do każdego poszczególnego konta kolejno ponumerowane rachunki (faktury) na zakupione materiały i towary, listy płacy pracowników, kopjał wystawionych rachunków oraz wszelkie inne posiadane dowody, dotyczące wpisów tak po stronie winien jakoteż po stronie ma; nadto winny być również przechowywane umowy, dotyczące zaksięgowanych robót względnie dostaw.

§ 3. Przedsiębiorstwa pośrednictwa handlowego, przedsiębiorstwa ekspedycyjne, przewozowe i komunikacyjne winny prowadzić księgę obrotu według załączonego wzoru (№ 4).

Do księgi tej należy każdodziennie zapisywać:

1) po stronie winien: wszelkie wydatki, ponoszone w związku z wykonywanem przedsiębiorstwem, uwidaczniając: kiedy za co i komu księgowana suma wyplaconą została;

2) po stronie ma: sumy pobranych i należnych prowizji, komisowego i wszelkich innych wynagrodzeń za wykonane świadczenia lub usługi, przyczem należy uwidocznic: datę otrzymania należności względnie datę obciążenia dłużnika i wskazać, za jakie świadczenie i od kogo wynagrodzenie otrzymano lub od kogo ono przypada, numer ew. wystawionego rachunku oraz numer ew. zawartej umowy.

W przedsiębiorstwach komisowej sprzedaży towarów winien być nadto prowadzony w księdze obrotu oddzielny rachunek (wzór № 5), na którym księgować należy: po stronie winien wartość poszczególnych partji otrzymanych w komis towarów, a po stronie ma sumy osiągnięte z poszczególnych sprzedaży, uwidaczniając rodzaj, ilość lub wagę otrzymanego towaru, nazwisko lub firmę komisanta oraz

rodzaj, ilość lub wagę sprzedanego towaru, nazwisko lub firmę odbiorcy.

Przy księdze obrotu winny być przechowywane następujące dowody:

Rachunki względnie pokwitowania odbioru sum wypłaconych za ponoszone koszty i wydatki, listy płacy pracowników, kopjał wystawionych rachunków za wykonane świadczenie, kolejno ponumerowane umowy, listy przewozowe i wszelkie inne dowody, będące w posiadaniu przedsiębiorstwa, a dotyczące wpisów do ksiąg obrotu tak po stronie winien jakoteż po stronie ma.

§ 4. Wszelkie inne przedsiębiorstwa handlowe winny prowadzić księgę obrotu według przepisów wskazanych w § 1 (dla handlu towarowego) niniejszego rozporządzenia.

§ 5. Przedsiębiorstwa przemysłowe winny prowadzić księgi obrotu według załączonego wzoru (№ 6).

Do ksiąg tych należy każdodziennie zapisywać:

1) po stronie winien rzeczywiste koszty produkcji lub fabrykacji łącznie z ogólnymi kosztami administracji i wydatkami handlowymi (koszty nabycia surowców, materiałów do fabrykacji i półfabrykatów, koszty robocizny, płac personelu technicznego i administracyjnego, koszty ogólne i t. p.) przy czem należy uwidocznic: datę skutecznienia wydatku, bliższe jego określenie, nazwisko, wzgl. firmę dostawcy i numer otrzymanego rachunku (faktury), rodzaj, ilość lub wagę i cenę zakupionych surowców, półfabrykatów lub materiałów.

2) po stronie ma — poszczególne sumy osiągnięte za surowce, półfabrykaty i wyroby gotowe, sprzedane za gotówkę, wymienione, wydane na kredyt, użyte do wykonania umów o roboty (antrepryzy) i dostawy, wzgl. obliczoną w cenach hurtowych wartość surowców, półfabrykatów i towarów oddanych do sprzedaży komisowej lub wydanych innym przedsiębiorstwom, przy czem należy uwidocznic: datę dokonania sprzedaży, numer wystawionego rachunku (faktury), nazwisko wzgl. firmę odbiorcy, rodzaj, ilość lub wagę i cenę sprzedanych względnie wydanych surowców, półfabrykatów lub towarów. Nadwyżki, osiągnięte ze sprzedaży towarów oddanych do sprzedaży komisowej ponad wartość zaksięgowaną według cen hurtowych winny być dodatkowo zapisane do ksiąg obrotu.

Księga obrotu winna być otwarta początkowym remanentem surowców, półfabrykatów lub towarów, zamknięta zaś remanentem końcowym.

Przy księdze obrotu winny być przechowywane następujące dowody: ponumerowane kolejno rachunki (faktury) dostawców, listy płacy pracowników, wszelkie inne istniejące dowody wydatków, kosztów poniesionych w związku z produkcją, fabrykacją lub administracją przedsiębiorstwa, oraz kopjał rachunków wystawionych na skutecznie sprzedane, tudzież wszystkie inne dowody, dotyczące wpisów do ksiąg obrotu tak po stronie ma jakoteż winien.

§ 6. W księgach obrotu przedsiębiorstw przemysłowych, wytwarzających wyroby z cudzych materiałów (wzór № 1) należy każdodziennie zapisywać:

1) po stronie winien rzeczywiste koszty przeróbki lub fabrykacji, płace urzędników i robotników, oraz wszelkie inne wydatki związane z przerobem, przechowaniem i zabezpieczeniem towaru, jak również wydatki administracyjne i ogólne przedsiębiorstwa. Księgowanie winno uwidocznic: datę zapisu, numer rachunku (faktury) na zakupione materiały pomocnicze, nazwisko względnie firmę dostawcy oraz rodzaj, wagę lub ilość i cenę tych materiałów;

2) po stronie ma — sumy wynagrodzeń pobranych za przerób z uwidocznieniem: daty zapisu, kolejnego numeru wystawionego rachunku (faktury) i zawartej umowy, na podstawie której robota została wykonana, nazwiska lub firmy właściciela materiałów oddanych do przerobu, rodzaju wyprodukowanych fabrykatów lub półfabrykatów, oraz jednostkowej ceny osiągniętej za przerób.

Przy księdze obrotu winny być przechowywane następujące dowody: ponumerowane kolejno rachunki (faktury) dostawców, listy płacy pracowników, dowody usprawiedliwiające wszelkie inne wydatki, związane z przeróbką lub administracją, przedsiębiorstwa oraz kolejno ponumerowane umowy o wykonanie robót i kopjał rachunków, wystawionych właścicielom materiałów oddanych do przerobu.

§ 7. Księgi obrotu winny być prowadzone w języku polskim, starannie, bez poprawek, przekreślań i podskrobań.

O ile przy zapisach zajdą pomyłki, należy zapis omyłkowy przekreślić atramentem kolorowym, a nad zakreślonym skutecznie zapis prawidłowy i okoliczność tę stwierdzić datą i podpisem osoby, która poprawki dokonała.

§ 8. Osoby i urzędy, powołane w myśl części drugiej art. 50 ustawy z dnia 14 maja 1923 do parafowania ksiąg obrotu, winny poczynając od roku 1924 dokonywać parafowania nowych ksiąg obrotu li tylko po okazaniu poprzednio oparafowanych ksiąg i po stwierdzeniu, że te ostatnie zostały zapisane do końca. W razie nie zapisania do końca tych ksiąg, winny wspomniane osoby i urzędy przekreślać strony wolne, czyniąc je niezdatnymi do użytku.

§ 9. Winni nieprowadzenia ksiąg obrotu stosownie do przepisów nin. rozporządzenia, albo nieokazania prowadzonych ksiąg obrotu na żądanie osób dokonywujących sprawdzanie przedsiębiorstw, ulegną karze grzywny na mocy art. 97 ustawy z dnia 14 maja 1923.

§ 10. Przy zaprowadzaniu po raz pierwszy ksiąg obrotu w roku 1923 nie mają zastosowania przepisy nin. rozporządzenia, dotyczące otwierania ksiąg po stronie przychodu — wartością remanentu początkowego.

§ 11. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1923 r.

Minister Skarbu: *H. Linde*

Minister Przemysłu i Handlu: *W. Kucharski*

(Strona 1).

Wzór № 1.

KSIĘGA OBROTU

(art. 50 ustawy)

dla przedsiębiorstwa handlu hurtowego.

(Strona 2).

Wn. Przychód:

Data	№ rach.	Nazwisko lub firma dostawcy wzgl. treść	Rodzaj towaru	Ilość lub waga	Cena	Marek	Marek
1923 Paźdź. 1		Remanent towarów w/g spisu Opł. komorne 1/X—31/XII 1923 r. . . . . Opł. abon. telef. . . . . Prenumer. Kur. Warszawskiego 1/X—31/XII 1923 r. Dom. „Zegrze”					382500000
						300000 300000	
			żyta	30000 kg.	250000	75000000	75675000
Paźdź. 2	1 2	Syndykat Rolniczy w/m . . . . . Przewóz żyta dla młyna Praga . . . . . Marki pocztowe	żyta pszenicy	50000 kg. 50000 kg.	255000 440000	127500000 220000000	
						1000000 250000	348750000
Paźdź. 3		Wyładunek i zwózka żyta. Wynagrodzenie za bilans półroczny.				1250000 3500000	4750000

(Strona 3).

Rozchód: Ma.

Data	№ rach.	Nazwa lub firma odbiorcy	Rodzaj towaru	Ilość lub waga	Cena	Marek	Marek
1923 Paźdź. 1	1	Młyn parowy Praga	żyta	20000 kg.	275000	55000000	
	2	Intendentura D. O. K. 1	owsa	50000 kg.	260000	130000000	185000000
Paźdź. 2	3	Wysłano do Oddziału w Łodzi	pszenicy	20000 kg.	485000	97000000	
	4	Piekarnia „Społem”	pszenicy	1000 kg.	495000	4950000	101950000
Paźdź. 3	5	Zakł. Przem. K. Michlera	żyta	30000 kg.	272500	81750000	
	6	Wysłano dla m/ piekarni	pszenicy	1000 kg.	495000	4950000	86700000

Wzór № 2.

(Strona 1).

KSIĘGA OBROTU

(art. 50 ustawy)

Przedsiębiorstwa handlu detalicznego.

(Strona 2).

W-n. **P r z y c h ó d.**

Data	№ rach.	Nazwisko lub firma dostawcy wzgl. treść	Rodzaj towaru	Ilość lub waga	Cena	Marek	Marek
1923 Paźdz. 1		Remanent towaru w/g spisu Opł. komorne za paźdz. . Pensje personelu za wrze- sień.				75000 12500000	87563500 12575000
" 2	1	Kraj. hurt herbaty . . . " " " . . . " " " . . . Za sprzątanie sklepu . .	herbaty III " II " I	100 kg. 50 " 50 "	42000 44000 46000	4200000 2200000 2300000 2500000	8950000
" 3	2	Związek Zaw. Cukrowni . Światło we wrześniu . .	kryszk. kostek	1000 kg. 500 "	12000 14000	12000000 7000000 187500	19187500
" 5	3	Etablisents Rheims . . . Za znoszenie worków . .	sardynki	50 p.	10000	500000 15000	515000
" 6	4	T-wo Akc. Pluton. . . . . " " "	kawy I " II	50 " 100 p.	30000 25000	1500000 2500000	4000000

(Strona 3).

R o z c h ó d.

Ma.

Data	T R E Ś Ć	Marek	Marek
1923 Paźdz. 1	Utarg dzienny w/g bloczków	12846550	
" 2	" " " "	10657300	
" 3	" " " "	14528200	
" 4	" " " "	9649850	
" 5	" " " "	6964730	
" 6	" " " "	13645200	

Wzór № 3.

(Strona 1).

K S I Ę G A O B R O T U

(art. 50 ustawy)

dla przedsiębiorstwa wykonywującego roboty (antepryzy).

(Strona 2).

W-n.

Roboty dla Dowództwa okręgu

Data	№ rach.	T R E Ś Ć	Rodzaj materiału	Ilość lub waga	Cena	M a r e k	M a r e k
1923 Paźdz. 2	1	Zwrot kosztów podróży w sprawie belek . . . . Kielców Sp. a. w/m. . . .	cegły	100000 szt.	300	217.300 30.000.000	30.217.300
Paźdz. 3	2	Za plany à'cto. . . . . Za roboty niwelacyjne . .				2.500.000 7.200.000	9.700.000
Paźdz. 4	3	Sp. A. Kielców w/m. . . .	cegły	300000 szt.	295	88.500.000	
Paźdz. 6	4	" " " w/g "listy płacy 24/IX — 6/X . . . . . Dozorcom . . . . . Drobne wydatki kierownika	wapna	5000 kg.	25000	1.250.000 75.000.000 10.500.000 17.000	89.750.000 85.517.000

(Strona 3).

Korpusu № 1.

Umowa № 17.

Ma

Data	№ rach.	T R E Ś Ć	M a r e k	M a r e k
1923 Paźdz. 5	1	Za wykonane roboty przy magazynie № 7.	175.000.000	

Wzór № 4.

(Strona 1).

KSIĘGA OBROTU

(art. 50 ustawy)

dla przedsiębiorstwa komisowej sprzedaży towarów.

Wn.

(Strona 2).

Data	T r e ś ć	Marek	Marek
1923 Paźdz. 1	Komorne za lokal biurowy 1/X—30/XII	150.000	
	Czynsz dzierżawy sklepu 1/X—30/XII	2.500.000	
	Zwózka i wyładowanie 2 w. węgla	200.000	2.850.000
Paźdz. 3	Abonament telefonów 1/X—31/XII	500.000	
	Marki pocztowe i depesza	25.000	
	Koszta podróży do Sosnowca	350.000	875.000

(Strona 3).

Ma.

Data	№ r-ku	№ umowy	T r e ś ć	Marek	Marek
1923 Paźdz. 2	1	1	Należna prowizja od Warsz. T. K. W.	22.500.000	

(Strona 1).

Wzór № 5.

KSIĘGA OBROTU

(art. 50 ustawy)

dla przedsiębiorstwa komisowej sprzedaży towarów.

(Strona 2).

Wn.

Data	Nazwisko lub firma mocodawcy	Rodzaj towarów	Ilość lub waga	Cena	Marek	Marek
1923 paźd. 1	Remanent towarów w/g spisu					26.450.000
3	Warsz. Tow. Kop. Węgla . . .	węgiel gruby	50.000 kg.	425.000	21.250.000	
	" " " " . . .	węgiel orzech	50.000 kg.	415.000	20.750.000	42.000.000
5	Sp. A. Pustelnik	cegły	10.000 kg.	270	2.700.000	
	Sp. A. Kadzielnia	wapno	14.375 kg.	25.000	3.593.750	6.293.750

(Strona 3).

Ma.

Data	Nazwisko lub firma odbiorcy	Rodzaj towarów	Ilość lub waga	Cena	Marek	Marek
1923 paźdz. 1	Warszt. Mech. Kudełko	węgla orzech	5.000	515.000	2.075.000	
	Spółdziel. Mieszk. Lokator.	cegły	5.000	270	1.350.000	3.425.000

Wzór № 6.

(Strona 1).

KSIĘGA OBROTU

(art. 50 ustawy)

dla przedsiębiorstwa przemysłowego.

(Strona 2).

Wn.

Data	№ rach.	Nazwisko lub firma dostawcy wzgl. treść	Rodzaj surow. mater. i tow.	Ilość lub waga:	Cena	Marek	Marek
1923 Paźdz. 1		Remanent materiałów w/g inwentarza	kryształ kostek	500000 kg. 100000 kg.	8.000 11.000	287.000.000	5,387.000.000
		Remanent				4,000.000.000 1,100.000.000	
	1	Robocizna w/g listy 11/9—30/9 Borman i Szwede repara- cje warnika . . . . . Warsz. tow. Kop. Węgla .	węgla	150000 kg.	4.200	90.000.000 17.000.000 6.300.000	113.300.000
	2	Za fracht od 5 w. węgla . Wyładowanie buraków 1 ko- lejce				4.250.000 1.375.000	5.625.000

(Strona 3).

Ma.

Data	№ rach.	Nazwisko lub firma odbiorcy	Rodzaj towarów	Ilość lub waga	Cena	Marek	Marek
1923 Paźdz. 1	1	B-cia Pakulscy Warszawa Stow. Sp. Spólnia	kryształ „	10000 kg.	16.000	160.000.000	168.000.000
	2			500 kg.	16.000	8.000.000	
	2	3	Sp. A. Fuchs Warszawa . Wysłano do naszego skła- du sprzedaży w War- szawie	kostek	10000 kg. 20000 kg. 10000 kg.	16.000 16.000 22.000	160.000.000 320.000.000 220.000.000

